

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK YÜKSEKOKULUNA İLİŞKİN ALGILARININ METAFORLAR ARACILIĞIYLA ANALİZİ

Başak COŞKUN DEMİRPOLAT¹, Merve TURPÇU², M. Göksel KÖROĞLU³

Özet

Günlük hayatta sıklıkla kullanılan metaforlar, insanların duygu ve düşüncelerini aktarmada kullandıkları ifade biçimlerinden biridir. Alanyazında okul, müdür, eğitim sistemi gibi birçok kavrama ilişkin metafor analizi çalışmaları mevcuttur. Bu araştırmada, Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin Meslek Yüksekokulu kavramına yönelik sahip oldukları algıların metaforlar aracılığıyla tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma alanını, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda 2014-2015 akademik yılında eğitim almakta olan Meslek Yüksekokulu öğrencileri (n=163) oluşturmaktadır. Verileri toplamak amacıyla çalışma grubuna "Meslek Yüksekokulu gibidir, çünkü" ifadesinin yer aldığı bir form verilmiş ve bu cümleyi tamamlamaları istenmiştir. Bu form aracılığıyla toplanan verilerin nitel ve nicel yöntemlerle analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin Meslek Yüksekokulu kavramı için yedi tema altında sınıflandırılabilen 127 geçerli metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca bu temaların öğrencilerin cinsiyeti, bölümü, sınıfı gibi değişkenlere göre farklılık göstermediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Meslek Yüksekokulu, Meslek Yüksekokulu Algısı

ANALYSIS OF VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS' PERCEPTIONS ABOUT VOCATIONAL SCHOOLS THROUGH METAPHORS

Abstract

Metaphors, which are widely used in daily life, are one of the expression forms to communicate one's feelings and thoughts. In the extant literature, there are metaphorical analysis of diverse subjects as school, principal, educational system. The aim of this study is to determine vocational school students' perceptions about vocational schools through metaphors. The participants of this study (n=163) are students at Ahi Evran University Vocational School of Social Sciences in 2014-2015 academic year. In order to collect data participants were asked to complete the prompt "Vocational school is like ... because ...". Data of the study were analyzed by qualitative and quantitative methods. According to the analysis results, participants produced 127 metaphors about vocational school, which were categorized under seven themes. Regarding these themes, significant differences were not detected between gender, department and grade and other variables of the students.

Key Words: metaphor, vocational school, perceptions about vocational schools

Giriş

Her dilde, günlük, resmi ya da resmi olmayan iletişimde, anlatımı zenginleştirmek için çeşitli dilsel araçlara başvurulur. Bu dil araçları, kullanımda zenginlik kaynağı olabileceği gibi, ifade etmekte zorlandığımız ya da açık bir biçimde ifade etmekten kaçındığımız anlamlar için de önemli ve ihtiyaç duyulan araçlardır. Bu araçlardan bir tanesi metafordur. Metaforlar kullandığımız dili sadece süslemeye yönelik bir söz sanatından ibaret değildir, onların insan hayatındaki önemi bundan çok daha fazlasını kapsar (Çelikten, 2006:270). Düşündüğümüz ve eyleme geçtiğimiz gündelik kavram sistemimizin metaforik doğası vardır (Lakoff ve Johnson, 1980:3). Aristo'ya göre metafor "bir şeye başka bir şeyin adını vermektir" (Thompson ve Campell, 2003:43). Lakoff ve Johnson'a (1980:112) göre somut olmayan, muğlâk olan kavramlar daha somut ve net olan

¹Öğretmen, Sümer Anadolu Lisesi, Kayseri, basak84coskun@yahoo.com

²Öğr. Gör., Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, merve.turpcu@ahievran.edu.tr

³Eğitim Uzmanı, M.E.B. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Ankara, mgkoroglu74@hotmail.com

kavramlarla ifade edilmektedir. Metafor sadece bir dilsel fenomen değil, aynı zamanda daha temelde dünyamızı şekillendiren kavramsal ve deneyimsel bir süreç (Su, 2002:589); dünyayı kavrayışımıza yardım eden bir düşünme (de Guerrero ve Vilamil, 2000:341) ve görme biçimi (Morgan, 1998:14), bilinen ile bilinmeyen arasındaki köprüdür (Cortazzi ve Jin, 1999:149). Ancak, Sennett'in da dikkat çektiği gibi, bir metafor parçalarının toplamından daha büyük bir anlam yaratır ve bize yeni bir farkında oluş sunar (Akt. Çelikten, 2006:270). Kullandığımız dil çok sıkıcı, sınırlayıcı ya da yanlış olduğunda metaforlara başvururuz. Dinleyicilerin farklı, rahatsız edici ve tanıdık olmayan bir bakış açısını algılayabilmeleri için metaforları kullanırız (Deshler, 1985:22). Çünkü metaforlar bireylerin söylemek istemedikleri olumlu ve olumsuz tüm hisleri de ortaya çıkaran önemli bir araçtır (Doğan, 2014: 364). Lakoff ve Johnson'un (1980) "bilişsel metafor kuramı"ndan sonra farklı kesimlerin çeşitli konulardaki algılarını tespit edebilmek amacıyla birçok metafor analizi çalışması yapılmıştır. Metaforlar edebiyat, analitik felsefe, bilişsel psikoloji ve dil bilim alanlarının sürekli ilgi alanı olsa da (Sobolev, 2008:903) metafor çalışmaları feminist yazından (Kittay, 1988) politikaya (Anderson, 2001) geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Metafor çalışmaları eğitim bilimlerinde de kendine yer bulmuştur. Ulusal ve uluslararası alanyazında öğretmen algısından (Saban, 2004) okuma ve yazma becerileri algısına (Paulson ve Armstrong, 2011) kadar pek çok konu metaforlarla incelenmiştir. Bir yükseköğretim kurumu ile ilgili algıları tespit etmeye yönelik çalışmalar ise oldukça azdır. Bu açıdan bir yükseköğretim kurumu olarak meslek yüksekokulları (MYO) üzerine çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

2547 sayılı Yükseköğretim kanununa göre MYO belirli mesleklere yönelik nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan bir yükseköğretim kurumudur (mevzuat.basbakanlik.gov.tr). MYO'ların nitelikli insan gücü yetiştirme amacı "ara insan gücü" biçiminde de ifade edilmektedir. Kalkınmakta olan ülkelerde, yetişmiş insan gücü yanında ara elemanlara da ihtiyaç duyulmakta olup, ülkemizde bu görevi MYO'lar üstlenmişlerdir (Akyurt, 2009:177). Ara eleman yetiştirmenin yanı sıra Örs'e (2003:4) göre MYO'ların "okulu yaşama yaklaştırmak ve toplumla bütünleşmek" sloganıyla ifade edilebilecek toplumsal rolleri de bulunmaktadır. Bu rol kapsamında MYO'ların toplumsal amaç ve hedefleri gerçekleştirmek için gerekli işbirlikleri yapılmalıdır. Ancak kısa süreli yükseköğretim uygulamaları olarak, 21. yüzyılın en önemli olgularından biri olan MYO'lara ülkemizde gereken önem verilmemektedir (Ergin ve Yağcı, 2003:256). Nitekim MYO'larda öğrencilerin bilgi seviyesinin düşüklüğü; yerleşim yeri, alt yapı ve kaynak eksiklikleri; öğretim elemanlarının sayı ve nitelik bakımından yetersizlikleri; nitelikli ve deneyimli idari personel yoksunluğu; iş dünyası ile sağlıklı ilişkiler kurup işgücü piyasasının taleplerine uygun nitelikte mezun yetiştirememesi gibi sorunlar yaşanmaktadır (İTO, 2008).

Yüksek öğretim kurumlarıyla ilgili yapılan ilk metafor çalışmalardan biri Deshler (1985) tarafından gerçekleştirilmiştir. Deshler (1985) yönetici, fakülte ve bölüm sekreterleriyle yaptığı 83 görüşmeyi analiz etmiş ve üniversiteyle ilgili 315 metafor tespit etmiştir. Bu metaforlardan %75'i olumsuz, %20'si olumlu ve %5'i ise yansız anlamlar taşımaktadır. Bazı katılımcılar üniversite için "evde hissettiklerini" belirtirken, bazıları "aile" duygusunun yok olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar, yöneticilerin üniversiteyi ürün pazarlama ve işletme mantığıyla yönetmekle eleştirilmişler bu bağlamda öğrenciler "müşteri" ve "tüketici" gibi metaforlarla betimlenmiş, üniversite içinse "devasa bir endüstri", "kent fabrikası", "yüksek öğretim AVM'si", "endüstriyel işveren" metaforları kullanılmıştır. Bu metaforlarda dikkat çeken tema üniversitenin ticarileşmesidir. Korkmaz ve Bağçeci'nin (2013) lise öğrencilerinin "üniversite " kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmak amacıyla yaptığı araştırmaya 103 öğrenci katılmış ve geçerli 76 metafor üretilmiştir. Bu metaforlar 6 kategoride değerlendirilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda lise öğrencileri "üniversite " kavramını en fazla % 20,6 oranında "özgürlüğün ifadesi"; en az ise %9 oranında "kültürel çeşitlilik" kategorisinde incelenebilecek metaforlarla ifade etmişlerdir. Diğer kategorilerde ise "mekân" olarak; "bir süreç" olarak; "gelecek" olarak; "karamsarlığın bir ifadesi" olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Dündar'ın (2015) Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesine devam eden 135 öğrenciyle yaptığı çalışmada ise 77 metafor 6 kavramsal kategoride incelenmiştir. Öğrencilerin bu üniversiteyi "medeniyetler arası bir köprü", "bilgi kaynağı", "geleceğe açılan umut kapısı", "sığınak", "konfor ve rahatlığın adresi" ve "ıssız bir ada" olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Dalgıç, Karadeniz ve Onat'ın (2012) üniversite öğrencilerinin üniversite algılarını açığa çıkarmak için yakları çalışmada katılımcılar "hayata hazırlık ve hayata başlama yeri"; "araç"; "kişisel gelişim ve olgunlaşma yeri"; "bilgi akışı ve öğrenme yeri"; "sosyal öğrenme ve paylaşım yeri"; "aile kurumu"; "eğlence yeri"; "zor/sıkıcı/olumsuz bir yer"; "mücadele yeri"; "çeşitliliğin yeri"; "özgürlük"; "zorunluluk" ve "okul" olarak üniversite başlıklarında 13 kavramsal tema altında üniversite kavramına ilişkin toplam 335 adet geçerli metafor üretmiştir. Belirlenen kavramsal kategoriler ile cinsiyet, fakülte ve yaş değişkenleri arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Arkon (2015) çalışmasında üniversite öğrencilerinin üniversiteye girmeden önce ve girdikten sonra üniversite ile ilgili algılarını tespit etmeye çalışmıştır. Üniversiteye girmeden önceki üniversite algısı "çok çalışmanın ödüllendirildiği bir yer"; "ulaşılması zor yer"; "kişisel gelişim merkezi"; özgür bir yer"; "kültür merkezi" ve "mesleki/uzmanlık merkezi" temaları altında ele alınan metaforlarla ifade edilmiştir. Üniversiteye

girdikten sonra ise “mesleki/uzmanlaşma merkezi”; “kültür merkezi”; “araştırma yeri”; “mutlu ortam”; “yeni bir başlangıç”, “hayat örneği”, “hayal kırıklığı”, “yalnızlık” ve “zorluk” temaları altında sınıflanan metaforlar kullanılmıştır. Öğrencilerin üniversiteye girmeden önce ve üniversiteye girdikten sonra ifade ettikleri metaforların bir kısmının olumludan olumsuzuza dönüştüğü dikkat çekmiştir. Bu çalışmanın amacı MYO öğrencilerinin MYO algılarını metaforlar yoluyla analiz etmektir. Çalışmanın ara eleman yetiştirme gibi önemli bir görevi üstlenmiş MYO’larla ilgili algıları ortaya çıkarması, alanyazında yükseköğretim kurumlarıyla ilgili az sayıda çalışma olması ve MYO’larla ilgili neredeyse hiç algı çalışmasının olmaması bakımından önemi büyüktür ve bu açıdan alanyazına katkısı olacaktır.

Yöntem

Çalışmada metaforlar yardımıyla katılımcıların MYO kavramına nasıl bir anlam yükledikleri ortaya çıkarılmak istendiğinden nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) seçilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılı Bahar Dönemi’nde Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu’nda öğrenim gören 190 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu belirlenirken tabakalı amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Analizler sonucunda 163 öğrencinin anket sonuçları değerlendirme kapsamına alınmıştır. Katılımcıların özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Özellikleri

Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler		f	%
Cinsiyet	Kadın	102	62,6
	Erkek	61	37,4
Bölüm	Halkla İlişkiler	35	21,5
	Büro Yönetimi	103	63,2
	Radyo Televizyon	25	15,3
Sınıf	1	87	53,4
	2	76	46,6
Yaş	17-20	93	57,1
	21-24	60	36,8
	25 ve üzeri	10	6,1
Ailesinin aylık gelir durumu	800-1500 TL	104	63,8
	1501-2500 TL	47	28,8
	2501-5000 TL	11	6,7
	5000TL ve üzeri	1	0,6
Mezun olunan lise türü	Meslek Lisesi	55	33,7
	Anadolu Lisesi	28	17,2
	Genel Lise	76	46,6
	Açık Lise	4	2,5
Yılda ortalama okunan kitap sayısı	Hiç okumuyorum	32	19,6
	1-3	64	39,3
	4-10	40	24,5
	10’dan fazla	27	16,6

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğrencilerin bölümlere göre dağılımı Halkla İlişkiler 35 (% 21.50), Büro Yönetimi ve Sekreterlik 103 (%63.20) ve Radyo Televizyon 25 (% 15.30); sınıflara göre dağılımı 1. sınıf 87 (53.40), 2. sınıf 76 (46.60); cinsiyete göre dağılımı ise kadın 102 (62.60), erkek 61 (37.40) şeklindedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan MYO öğrencilerinin “MYO” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak için, birinci kısımda kişisel bilgilerinin bulunduğu, ikinci kısımda ise öğrencilerin her birine “Meslek Yüksekokulu gibidir, çünkü” ibaresinin yazılı olduğu bir form verilmiştir. Öğrencilerden bu ibareyi kullanarak ve sadece tek bir metafor üzerinde yoğunlaşarak, düşüncelerini dile getirmeleri istenmiştir. Söz konusu cümleyi tamamlamaları için öğrencilere 1 hafta süre verilmiştir.

Verilerin Analiz Edilmesi ve Yorumlanması

Bu araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde nitel araştırma yönteminin yaygın bir tekniği olan "içerik analizi tekniği" kullanılmıştır. Katılımcıların ürettikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması süreci metafor çalışmalarında başvurulan beş aşamada gerçekleştirilmiştir: (1) Adlandırma aşamasında, öğrencilerin anlamlı metaforlar ve cümleler kurup kuramadıkları incelenmiştir. Öğrencilerin ürettikleri metaforlar alfabetik sıraya göre geçici olarak listelenmiştir. Oluşturulan metafor listeleri iki alan uzman tarafından kontrol edilmiş, metafor olarak sayılmayacak kavramlar işaretlenmiştir. (2) Eleme aşamasında her metafor imgesinin kullanım amacına bakılmıştır. Kişisel bilgiler bölümünde eksiklikler olan, bir metafor yerine öğrencilerin MYO ile ilgili yorum ya da düşüncelerini ifade ettikleri ve ürettiği metaforun kaynağını açıklamayan formlar değerlendirilmemiştir. Sonuç olarak 27 öğrencinin verileri çalışma kapsamından çıkarılmış, geçerli metaforları üreten 163 öğrencinin verileri bu çalışmada değerlendirilmiştir. (3) Kategori geliştirmede ilk iki aşamadan sonra öğrencilerin ürettikleri metaforlar, hangi özellikler düşünülerek yapıldığı konusunda kavramsal kategoriler altında gruplandırılmıştır. Bu aşamada metaforun kendisi, "çünkü" cümlesiyle açıkladığı dayanakla birlikte göz önünde tutulmuştur. (4) Geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması aşamasında, 7 kategori altında sunulan metaforların söz konusu bir kavramsal kategoriyi temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Miles ve Huberman (1994) formülü kullanılarak güvenilirlik hesaplanmış, uyum % 92 olarak belirlenmiştir. (5) Verilerin nicel analizinde, frekans ve yüzde dağılımı ve iki değişken arasındaki ilişkiyi analiz etmede, ilgili her bir değişkenin kategorilerinin kesişimlerini inceleme olanağı sağlayan çapraz tablolama metodu kullanılmıştır. Verilerin nicel analizinde, istatistik paket programı (SPSS for Windows 21.0) kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrenciler, MYO hakkında toplam 127 metafor üretmiştir. Bu metaforlar toplam 163 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğrenciler tarafından en fazla üretilen metafor "lise" (f=17) olmuştur. Tablo 2' de öğrencilerin MYO hakkında ürettiği metaforlara dayalı olarak oluşturulan tematik kategoriler yer almaktadır.

Tablo 2. Metaforlara Dayalı Oluşturulan Kategoriler

Kategori	Metafor	f	%
Mesleki bilginin kaynağı ve mesleğe hazırlık olarak MYO	Ağaç, Ağaç çiftliği, Altın, Altın bilezik (2), Ay, Aydınlık, Gelecek, Gelişim, Geliştirmek, Gelişme, Google, Kalay, Kalfa, Kitap, Köprü, Kumanda, Kumbara (2), Maden, Makarna, Modifiye, Nehir, Otobüs, Öğretmen, Taç, Tarla, Uygulama, Yol	29	17,8
Çok kültürlü bir ortam olarak MYO	Ahır, Çöp kutusu, Film, İlkokul, İnsan, Kapalı kutu, Kümes, Lise (11), Manav, Matruşka bebeği, Papatya, Pazar, Puzzle, Test alanı, Tımarhane, Türkiye, Ütopya, Vitrin	28	17,2
Hayata hazırlayan bir yer olarak MYO	Ağaç dalı, Aile, Ayna, Büyüdüğümüz yer, Eğitim yuvası, Gelecek, Gelişim, Hayat (5), Hayata açılan pencere, İlke, Kardeş, Olgunluk, Oyun konsolu, Projeksiyon, Pusula (3), Rüzgâr, Umut, Yay	25	15,3
Yeni bir başlangıç olarak MYO	Anahtar, Basamak (6), Başarı, Binanın temeli, Dolmuş, Dönemeç, Geçiş, Geleceğim, Gelecek, Hayal, Hayat (2), Hayatın başlangıcı, İlk adım (3), Kelebek, Köprü, Kreş, Merdiven, Öğrenmekte ilk adım, Önsöz, Temel, Yaşam kaynağımız	29	17,8
Kısa ve zor bir süreç olarak MYO	Altın bilezik, Bisiklet, Bozuk sakız, Çay, Dağ, Dağa tırmanış, Ekmek, Futbol, Hayat, Labirent (2), Lunapark, Matematik, Ölüm, Pres, Yamaç, Zirve	17	10,4
Hayal kırıklığına sebep olan bir yer olarak MYO	Ara eleman, Basamak, Boş bir okul, Everest, Gecekondu, Gerileme dönemi, Gölge, Kum saati, Lise (7), Lise çıkışı, Nehir, Oyun, Podiyum, Vites	20	12,3
Hayati bir ihtiyaç olarak MYO	Aile, Aşk (3), Evim, Hap, Kazan, Nefese, Oksijen, Park, Rüya, Sevgili, Su, Yağmur, Yuva	15	9,2
TOPLAM	127	163	100

Nitel Bulgular

Öğrencilerden elde edilen veriler incelendiğinde en fazla metafor üretildiği kategorinin “mesleki bilginin kaynağı ve mesleğe hazırlık olarak MYO” kategorisinin olduğu en az metaforun üretildiği kategorinin ise “Hayati Bir İhtiyaç Olarak MYO” olduğu görülmektedir. Tematik kategoriler ve bu kategorilere ilişkin üretilen metaforlar, en fazla öğrencinin metafor ürettiği kategoriden en az öğrencinin metafor ürettiği kategoriye doğru sırasıyla ele alınmıştır. Her bir kategori ve kategoriler içinde yer alan metaforlar ve metaforların kaynakları öğrencilere ait doğrudan alıntılar ile açıklanmıştır.

“Mesleki bilginin kaynağı ve mesleğe hazırlık olarak MYO” kategorisinde metaforlar, öğrencilerin MYO’yu meslek kazandıran, mesleğe hazırlayan ve mesleki bilginin kaynağı olarak gördüklerini ifade eden metaforlardır. 29 öğrenci tarafından üretilen 27 metafor Tablo 2’de görülmektedir. Tablo 2 incelendiğinde birden fazla öğrenci tarafından üretilen metaforların “altın bilezik” ve “kumbara” metaforları olduğu görülmektedir. Katılımcılar ürettikleri metaforların kaynaklarını açıklarken örneğin “*MYO google gibidir, çünkü hocalarımız sayesinde aradığımız tüm cevapları buluruz*”(Hİ, 2, K) , “*MYO öğretmen gibidir, çünkü bize meslek sahibi olmamızı öğretiyor*”(BY, 1, K) gibi açıklamalar yapmışlardır.

“Yeni bir başlangıç olarak MYO” kategorisindeki metaforlar öğrencilerin MYO’yu hayata yeni bir başlangıç yapabilecekleri bir yer ya da hayatlarının geri kalanını üzerine oturabilecekleri bir zemin olarak gördüklerini ifade eden metaforlardır. 29 öğrenci tarafından üretilen 21 metafor Tablo 2’de görülmektedir. Tablo 2 incelendiğinde “basamak”, “ilk adım” ve “hayat” metaforlarının birden fazla öğrenci tarafından üretildiği görülmektedir. Katılımcılar ürettikleri metaforların kaynaklarını açıklarken “*MYO önsöz gibidir, çünkü kitaba başlar gibi mesleğe başlamanın ilk sayfasıdır*” (BY, 1, E) , “*MYO hayatın başlangıcı gibidir, çünkü geleceğe ait tüm temellerin atıldığı yerdir*” (BY, 1, K) gibi yorumlar yapmışlardır.

“Çok kültürlü bir ortam olarak MYO” kategorisindeki metaforlar MYO öğrencilerinin ya da ortamının farklı kişiliklerden, geçmişlerden, inanışlardan ve davranış biçimlerinden insanların bir arada olduğu bir ortam olarak gördüklerini ifade eden metaforlardır. 28 öğrenci tarafından üretilen 18 metafor Tablo 2’de görülmektedir. Bu kategori ele alınırken hem olumlu hem de olumsuz metaforlar dikkat çekmektedir. Bazı öğrenciler farklılıklar konusunda “ahır”, “kümes,” “tımahane” gibi daha olumsuz metaforik ifadeleri kullanmışken, diğerleri “papatya”, “film”, “Türkiye” gibi daha olumlu ifadelerle bu çok kültürlülüğe vurgu yapmışlardır. Birden fazla öğrencinin ürettiği tek metafor “lise” metaforudur ve 11 öğrenci tarafından kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler bu kategoride ürettikleri metaforların kaynaklarını açıklarken “*MYO lise gibidir çünkü MYO’ların geneli kolay kazanıldığı için her kafadan, her tipten öğrenci kapasiteleriyle donatılmıştır*” (RTV, 2, E); “*MYO pazar gibidir, çünkü her kafadan insan vardır*” (Hİ, 1, K) gibi açıklamalar yapmışlardır.

“Hayata hazırlayan bir yer olarak MYO” kategorisindeki metaforları ifade eden katılımcılar, MYO’yu sadece mesleki hayata değil, meslek hayatı dışında yaşayacakları tecrübeler için bir hazırlık olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu kategoride sınıflanan, 25 öğrenci tarafından üretilen 18 metafor Tablo 2’de görülmektedir. Birden fazla öğrencinin ürettiği metaforlar “hayat” ve “pusula” metaforlarıdır. Araştırmaya katılan öğrenciler bu kategoride ürettikleri metaforların kaynaklarını açıklarken “*MYO hayat gibidir, çünkü kendini öğreniyorsun ve olgunlaşıyorsun, hayatın zorluğunu öğreniyorsun*” (BY, 1, K); “*MYO hayat gibidir, çünkü gerçeklerin çoğuyla hatta tümüyle MYO’da karşılaşırız*” (RTV, 1, K) gibi yorumlar yapmışlardır.

“Hayal kırıklığına sebep olan bir yer olarak MYO” kategorisinde kullanılan metaforlar ve açıklamalarla katılımcılar, MYO’nun öğrencilerin beklentilerini karşılamadığını ifade etmişlerdir. Bu kategori altında 20 öğrenci tarafından üretilen 14 metafor Tablo 2’de görülmektedir. Birden fazla öğrencinin ürettiği metaforlar “lise” metaforudur. Çok kültürlü bir ortam olarak MYO kategorisi altında sınıflanan “lise” metaforundan farklı olarak, bu kategorideki lise metaforu MYO’daki farklılıkları değil, MYO’nun üniversite ortamından beklenen ortam ve olanakları sunmadığına işaret etmiştir. “*MYO vites gibidir, çünkü dörtten ikiye çekmektir*” (RTV, 1, E); “*MYO gerileme dönemi gibidir, çünkü öğrenciyi ilerletmeye, geliştirmeye yönelik hiçbir faaliyet yok*” (BY, 2, K) gibi cümlelerle öğrenciler olumsuz duygularını ve yaşadıkları hayal kırıklığını ifade etmişlerdir.

“Kısa ve zor bir süreç olarak MYO” kategorisi altında sınıflandırılan metaforlarla katılımcılar MYO eğitimini zorlu bulduklarını, zorlukların sonucu olarak okulu uzatmanın ise oldukça olumsuz algılandığını ifade etmişlerdir. Bu kategori altında 17 öğrenci tarafından üretilen 16 metafor Tablo 2’de görülmektedir. Birden fazla katılımcı tarafından üretilen tek metafor “labirent” metaforudur. Araştırmaya katılan öğrenciler bu kategoride sınıflanan metaforların kaynaklarını açıklarken “*MYO ekmek gibidir, çünkü ekmek bayatlayınca yenmez. MYO’da 2 yılda bitmeyen okul bayatlar ve tadı olmaz.*” (RTV, 1, E); “*MYO ölüm gibidir, çünkü dersler yoğun ve fazla, 4 yıllık eğitimi 2 yılda alıyoruz.*” (BY, 2, K) gibi yorumlar yapmışlardır.

“Hayati bir ihtiyaç olarak MYO” kategorisi altında sınıflandırılan metaforlarla katılımcılar MYO’yu hayattaki fizyolojik ya da psikolojik bir ihtiyaç olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Bu kategori altında 15 öğrenci tarafından üretilen 13 metafor Tablo 2’de görülmektedir. Birden fazla katılımcı tarafından üretilen tek metafor “aşk” metaforudur. Araştırmaya katılan öğrenciler bu kategoride sınıflanan metaforların kaynaklarını açıklarken “MYO aşk gibidir, çünkü ne seversin ne de vazgeçebilirsin. Yaşamasını bilene keyiflidir ama sonrasını bilemezsin” (RTV, 1, E); “MYO nefes gibidir, çünkü bilgi benim ve dünya için çok önemlidir” (BY, 1, K) cümleleriyle açıklamışlardır.

Nicel Bulgular

Katılımcılara sorulan bütün kişisel bilgilerle ilgili nicel analizler yapılmıştır. Yapılan çapraz tablolama analizi sonucunda, öğrencilerin cinsiyetlerine ($p>.05$) ve sınıf düzeylerine ($p>.05$) göre metafor algılarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümleri, yaşları, ailelerinin gelir düzeyleri, mezun oldukları lise türleri ve kitap okuma sayıları ile onların metafor algıları arasındaki ilişkiyi analiz edebilmede ise gerekli ön koşul olan “değeri 5’ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20’sini aşmaması” koşulu karşılanamadığı için araştırmanın bağımsız değişkenlerinde tekrar gruplama yapılmıştır. Ancak gruplama sonrasında yapılan analizler sonucunda da değişkenler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Öğrencilerin öğrenim gördüğü bölümler için ise yeniden gruplandırma yoluna gidilmemiştir.

Sonuç ve Tartışma

Sosyal gerçeğin mecazi olarak yansıtılması (Balci, 2003: 30) şeklinde tanımlanabilecek olan metaforlar günlük yaşamın “olmazsa olmaz”larıdır ve sıklıkla kullanılırlar. Alanyazın incelendiğinde “MYO” öğrencilerinin “MYO” ya yönelik algılarını ortaya koymayı amaçlayan herhangi bir metafor çalışmasına rastlanılmamıştır. Ancak bu çalışmaya benzer olabilecek şekilde üniversite öğrencilerinin üniversiteye yönelik algılarını tespit etmek amacıyla bazı çalışmalar (Deshler, 1985; Dalgıç, vd., 2012; Korkmaz ve Bağçeci, 2013; Konaklı ve Göğüş, 2013; Argon, 2014; Dünder, 2015) yapılmıştır. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin “MYO” algılarının ürettiği oldukları metaforlar yoluyla ortaya koymaya çalışan bu çalışmada 163 öğrenciden sadece 24’ü MYO hakkında olumsuz görüş bildirirken, geriye kalan 139 katılımcı ise olumlu görüş bildirmiştir. Sonuçlara bakılarak araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin büyük oranda “MYO” hakkında olumlu görüşe sahip oldukları düşünülmektedir. Bu sonuç Deshler’in (1985) yönetici, fakülte ve bölüm sekreterleriyle yaptığı 83 görüşmeyi analizleriyle üniversite algısı ile ilgili sonuçlarla doğru orantılı değildir. Deshler’in (1985) çalışmasında tespit edilen metaforların %75’i olumsuz, %20’si olumlu ve %5’i ise yansız anlamlar taşımaktadırlar. Bu farklılığın kaynağı araştırma yöntemlerindeki farklılıklar olabilir.

Üretilen tema kategorileri incelendiğinde en fazla “mesleki bilginin kaynağı ve mesleğe hazırlık olarak MYO” kategorisinde metafor üretildiği görülmüştür. Katılımcıların çoğu MYO’yu mesleki bilginin kaynağı ve mesleğe hazırlayan bir yer olarak algılamaktadır. Bu kategori, Dünder (2015) tarafından Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi kavramıyla ilgili yapılan çalışmada tespit edilen bilgi kaynağı kategorileriyle benzerlik göstermektedir. Yine paralel bir biçimde Dalgıç, vd.’nin (2012) ve Argon’un (2014) çalışmasında üniversitenin bilgi ve öğrenme kaynağı olarak görüldüğü belirlenmiştir. Farklı çalışmalarda ortaya çıkan bu tablo şaşırtıcı değildir çünkü yüksek öğretim kurumlarının temel amaçlarından birinin öğrencilerini mesleğe hazırlayacak bilgi ve becerilerle donatması olduğu söylenebilir. “Yeni bir başlangıç olarak MYO” teması da üniversite algısıyla ilgili yapılan başka çalışmalarda karşımıza çıkmaktadır. Argon (2014) ve Dünder (2015) da benzer biçimde üniversitenin yeni bir başlangıç ve geleceğe açılan umut kapısı olarak algılandığını ortaya koymuşlardır. Lise hayatından sonra öğrencilerin hepsi farklı kuralları ve normları olan bir döneme girdikleri ve birçoğu ailelerinden ayrılarak kendi başlarına bir yaşam sürdürmeye başladıkları için üniversitenin yeni bir hayatın başlangıcı şeklinde algılandığı düşünülebilir. Bu çalışmada ortaya çıkan diğer bir tema kategorisi “kültürel çeşitlilik”tir. Korkmaz ve Bağçeci (2013), Konaklı ve Göğüş (2013) çalışmalarında kültürel çeşitlilik algısının tespit etmişlerdir. Yüksek öğretim kurumlarına Türkiye ve yurtdışından pek çok farklı kökenden öğrenci kayıt yaptırmaktadır. Bu algı üniversitenin farklı özellikte bireylerin bir araya geldiği bir ortam olduğu için ifade edilmiş olabilir. Diğer taraftan üniversite algısı üzerine yapılan başka çalışmalarda kültürel çeşitliliği ortaya koyan tematik bir kategoriye rastlanmamıştır. Bu farklılığın kaynağı araştırmaların çalışma gruplarının farklı olmasından ya da araştırmacıların yorum farklılıklarından kaynaklanıyor olabilir. Bu çalışmada “hayata hazırlayan bir yer olarak MYO” ve “mesleki bilginin kaynağı ve mesleğe hazırlayan bir yer olarak MYO” temaları ayrı ayrı ele alınmıştır. Bunun sebebi katılımcıların bu kategorilerde sınıflanan metaforların amacını çok farklı biçimlerde ifade etmeleridir. Benzer biçimde Dünder (2015), Dalgıç, vd. (2012) de üniversitenin geleceğe hazırlık olarak algılandığının ortaya koymuşlar ve bu kategoriyi bilgi kaynağı ya da gelişim yeri olarak adlandırdıkları kategorilerden ayrı incelemişlerdir. Birçok bireyin kendi ayakları üzerinde durmayı öğrendiği bir

süreç olduğu düşünülürse üniversitenin hayata hazırlayan bir yer olarak algılanması beklenen bir sonuçtur. Çalışmadaki “hayal kırıklığı olarak MYO” ve “zor ve kısa bir süreç olarak MYO” kategorileri büyük oranda olumsuz algıların toplandığı temalardır. Üniversite ile ilgili metafor çalışmalarının hemen hepsinde (Deshler, 1985; Dalgıç, vd., 2012; Korkmaz ve Bağçeci, 2013; Konaklı ve Göğüş, 2013; Argon, 2014; Dündar, 2015) üniversiteye yönelik olumsuz algıların da olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu olumsuz algılar genellikle “hayal kırıklığı” temasıyla kendini göstermiştir. Bu algının sebebi öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına gerçekleştiremeyecek düzeyde yüksek beklentilerle gitmesi ya da yükseköğretim kurumlarının öğrencilerin beklentilerini karşılamayacak kadar kötü şartlara sahip olması olabilir. Özellikle MYO’larda raporlarla (İTO, 2008) ortaya konan birçok sorun düşünüldüğünde öğrencilerin olumsuz algılarının haklı dayanakları bulunmaktadır. Son kategori olarak ele alınan “hayati bir ihtiyaç olarak MYO” kategorisi hem fizyolojik hem de psikolojik ihtiyaçlar birlikte ele alınarak değerlendirilmiştir. Bu bulguya benzer bir biçimde Konaklı ve Göğüş (2013) de eğitim fakültesi öğrencilerinin eğitim fakültesini yaşamsal bir kaynak olarak gördüklerine işaret etmişlerdir. Bu araştırmanın nicel analizleri anlamlı bir bulgu ortaya koymamıştır. Bunun sebebi çalışma grubunun nitel araştırmaların doğası gereği küçük tutulmuş olması olabilir.

Sonuç olarak yapılan araştırmanın bulguları MYO hakkında öğrenciler tarafından geliştirilen metaforların büyük kısmının geleceğe yönelik olumlu ve umut dolu ifade edilmesi oldukça olumlu bir durum olarak karşılanabilir. Ayrıca MYO’ların esas amacı olan “ara eleman yetiştirme”ye paralel olarak “mesleki bilginin kaynağı ve mesleğe hazırlık olarak” ifade edilmesi de MYO açısından oldukça önemli olarak düşünülebilir. Ancak sayıca az olarak görülse de MYO’ya yönelik olumsuz algılar da MYO ile ilgili tüm paydaşların dikkate alınması gereken bir husustur. Öğretim elemanlarına yönelik eğitim programları düzenlemesi, öğretim elemanlarının mesleki eğitim almış ve alan eğitimine sahip bireyler arasından seçilmesi, MYO eğitim programlarındaki dersler ve ders yüklerinin gözden geçirilerek düzenlenmesi ve alanyazında MYO sorunlarına işaret eden raporlar doğrultusunda çözümler sunulmasıyla olumsuz algılar olumluya dönüştürülebilir. Bunun yanı sıra öğrenciler için düzenlenecek oryantasyon programları da MYO’ya yönelik olumlu algıların geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Bu araştırma çeşitli algı ölçekleriyle nicel yöntemler kullanılarak desteklenebilir ve daha büyük çalışma grupları ve başka MYO’lar da çalışmaya dahil edilerek yapılabilir. Mevcut bulguların yöneticiler, akademisyenler ve eğitim politikası belirleyicileri için “MYO” kavramının öğrenciler tarafından nasıl algılandığını anlamak bakımından önemli bir veri kaynağı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma, alanda çalışma yapmak isteyen diğer akademisyenler için ise yol gösterici olacaktır.

Kaynakça

- Akyurt, N. (2009). Meslek Yüksekokulları ve Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Genel Profili. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(11), 175-189.
- Argon, T. (2015) Longitudinal Investigation of Perceptions Towards University Concept Through Metaphors: A University Sample in Turkey. *Educational Research and Reviews*, 10(1), 36-49.
- Anderson, R. D. Metaphors of Dictatorship and Democracy: Change in the Russian Political Lexicon and the Transformation of Russian Politics. *Slavic Review*, 60(2), 312-335.
- Balcı, A. (2003). Eğitim örgütlerine yeni bakış açıları: Kuram-araştırma ilişkisi II. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 9 (33), 26-61.
- Cortazzi, M., ve Jin, L. (1999). Bridges to learning: Metaphors of teaching, learning and language. Editör L. Cameron ve G. Low, *Researching and Applying Metaphor* (149-176). Cambridge: Cambridge University Press.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve Öğretmen Metaforları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283.
- De Guerrero, M. C. M. ve Villamil, O. S. (2000). Exploring ESL Teachers' Roles through Metaphor Analysis. *TESOL Quarterly*, 34 (2), 341-351.
- Dalgıç, G., Karadeniz, Ş., ve Onat, E. C. (2012). Towards a New Understanding of University Through Metaphors. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(3), 377-398.
- Deshler, D. (1985). Metaphors and Values in Higher Education. *Academe*, 71(6), 22-28.
- Doğan, D. (2013). Öğretmen Adaylarının Perspektifinden Okul Kavramının Metaforlarla Analizi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(3), 361-382.
- Dündar, H. (2015). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Hakkında Sahip Oldukları Metaforlar. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 39-53.
- Ergin, A. ve Yağcı, Ö. (2003). 4702 Sayılı Yasa Çerçevesinde Gerçekleştirilen MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Projesine Yönelik Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 256-264.
- İTO, (2008). *Meslek Yüksekokulları Araştırması*. İstanbul: Yz strateji.
- Kittay, E. F. (1988). Woman as Metaphor. *Hypatia*, 3(2), 63-86.

- Korkmaz, F. ve Bağçeci, B. (2013). Lise Öğrencilerinin “Üniversite” Kavramına İlişkin Metaforik Algıların İncelemesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 187-204.
- Lakoff, G. ve Johnsson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Miles, M.B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2. Baskı). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor*. İstanbul: MESS Yayınları.
- Örs, F. (2003). Meslek Yüksekokullarının Toplumsal İşlevi: Bir Meslek Yüksekokulunun Kurumsal İmaj Araştırması. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 1-16.
- Paulson, E. J. ve Armstrong, S. L. (2011). Mountains and Pit Bulls: Students' Metaphors for College Transitional Reading and Writing. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 54 (7), 494–503.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmen Adaylarının “Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*
- Sobolev, D. (2008). Metaphor Revisited. *New Literary History*, 39(4), 903-929.
- Su, L. I. (2002). What Can Metaphors Tell Us About Cultures? *Language and Linguistics*, 3 (3), 589-590.
- Thompson, L. K. ve Campbell, R. (2003). Education Gods, Guides and Gardeners: Preservice Music Educators' Personal Teaching Metaphors. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 158, 43-54.
- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.2547&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> adresinden 23.03.2015 tarihinde erişilmiştir.